

Reactie op: Kan Nederland onderwijs aan?

De open brief van dr J. Ritzen aan de informateur, H. Wijffels is een opmerkelijk werkstuk. De afzender is zelf een van de belangrijkste architecten van het bouwwerk van het onderwijs, waarvan wij thans getuige zijn. In het rijtje Van Kemenade, Ritzen, Wallage en Netelenbos neemt Ritzen een bijzondere plaats in. Van de nivellerende middenschool en de horizontale basisvorming zijn wij inmiddels verlost, maar de gevolgen van het beleid van Ritzen merken wij nog steeds. Ritzen heeft in het onderwijs de grootschaligheid ingevoerd, gedragen door fusies en het tot stand brengen van grote scholengemeenschappen. Het ging Ritzen om efficiëntie en om bezuinigen.

Aan de slag die aan kwaliteit van het onderwijs werd toegebracht, ging zijn beleid voorbij, ook al hebben velen gewaarschuwd. Dat het onderwijs nu is overgenomen door een klasse van beheerders, die sturen op financiële criteria, is een rechtstreeks gevolg van de desastreuze grootschaligheid. Wijffels moet het kantelen van de scheefgegroeide verhouding van management en werkvloer in het onderwijs op de agenda zetten en de negatieve gevolgen van het beleid van Ritzen terugdringen. Menselijke maat en kleinschaligheid moeten in het onderwijs terug.

De tweede inzet van Ritzen betreft de lerarenopleiding. Het weghalen van de lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs bij de universiteiten, het onderbrengen bij het hoger beroepsonderwijs en het vervangen van vakinhoud door onderwijskunde hebben rampzalig gewerkt. Op het beleid van Ritzen gaat het vervangen van bekwame docenten in bepaalde vakken door opzichters en coaches terug. In zijn open brief bepleit Ritzen vier keer de lerarsalarissen te verhogen. Alsof zodoende weer leraren de scholen binnenkomen, die over vakkennis beschikken. Wijffels moet op de agenda zetten het bevorderen van de toetreding van academisch gevormde docenten in het voortgezet onderwijs en het ontmantelen van de opleiding tot begeleider in het hoger beroepsonderwijs. Als vervolgens de kwaliteit van de docenten omhoog is gegaan, kunnen ook de salarissen worden verbeterd. Het leger van onderwijskundigen kan in de pan worden gehakt. Havo-leerlingen dienen niet via een omweg docenten in het VWO te worden, eindexamens moeten extern worden getoetst. PABO's moeten op de schop.

De open brief van Ritzen wekt de indruk dat in het buitenland grote waardering voor het Nederlandse onderwijs bestaat. Niets is minder waar. Het buitenland weet dat Nederlanders veel taal- en stijlfouten maken, geen kennis hebben van Frans en Duits, van abstracte wiskunde niet langer op de hoogte zijn en een verschaalde historische kennis hebben. Het buitenland weet ook dat door fusies verscheidene universiteiten zijn opgeslokt door instellingen van hoger beroepsonderwijs. De Universiteit van Amsterdam heeft veel van haar glans verloren door de fusie met het HBO. De rector Paul van der Heiden heeft niet zonder reden Amsterdam verwisseld voor Leiden. Het buitenland weet ook dat HBO's in het nieuws komen door valse studenten, valse vakken en valse cijfers.

De theoretische grondslag van het betoog van Ritzen is slecht gefundeerd door het verwaarlozen van de betekenis van de technische ontwikkeling voor de economische en maatschappelijke dynamiek. De ervaring in de Verenigde Staten leert dat deze de vrucht is van zeer hoogwaardig onderwijs, dat uitzonderlijke be-

gaafdheid in alle lagen van de bevolking tot ontwikkeling brengt. De informateur doet er daarom verstandig aan het programma van eisen voor het herstel van de kwaliteit van het onderwijs van laag tot hoog, op te stellen. De eerste prioriteit is niet het salaris maar de vakinhoudelijke bekwaamheid van de docenten. De tweede is niet het op één hoop gooien van universitair en hoger beroepsonderwijs, maar juist het maken van scherp onderscheid. De derde prioriteit is het bevorderen van fundamenteel onderzoek en het onderwijs in vakken, zoals theoretische natuurkunde en zuivere wiskunde, juist omdat daarbij markttransacties en financiële rendement niet aan de orde zijn.

ARNOLD HEERTJE

Reactie op Heertje

1. De Nederlandse problemen in het onderwijs zijn internationaal. Ik beargumenteer in mijn artikel het structurele probleem leraarsalarissen. Zonder goede salarissen geen goede kwaliteit.
2. Nederland doet het (nog steeds) uitstekend in het Project International Student Assessment, waarin de prestaties van 15-jarigen internationaal worden vergeleken.
3. De structuur op hoofdlijnen van het Nederlands onderwijs is internationaal een voorbeeld: autonomie van scholen die alleen met een voldoende schaal kan bestaan.
4. Heertje vindt de bureaucratie in het onderwijs en de onderwijsondersteuning doorgeslagen en wil terug naar de school van vroeger. Het zou de doodsteek kunnen zijn voor het onderwijs als dat het hoofduitgangspunt van beleid zou worden. Met de beruchte uitzonderingen is er geen bureaucratieprobleem in het onderwijs en geen probleem van een teveel aan onderwijsondersteuning.
5. Tenslotte ook iets waar ik het met Heertje eens ben: er is behoefte aan differentiatie in het hoger onderwijs. Het op één hoop gooien van HBO en WO past daar niet bij.

JO RITZEN